

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Η ζωή στο ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης

*Μ*ερικές δεκαετίες πριν όταν ο πληθυσμός της πόλης δεν ξεπερνούσε τις τριακόσιες χιλιάδες κατοίκους, οι περισσότεροι Θεσσαλονικείς που ζούσαν στην περιοχή του ιστορικού κέντρου —θα μπορούσαμε να το ταυτίσουμε και με την πυρίκαιστο, μετά την καταστροφική πυρκαγιά της 5ης Αυγούστου 1917— ήταν λίγο-πολύ γνωστοί μεταξύ τους ή τουλάχιστον γνώριμοι. Πολλοί μάλιστα ήταν φίλοι.

Αυτό συνέβαινε κυρίως, γιατί οι πιό πολλές λειτουργίες και δραστηριότητες στην πόλη, την εποχή εκείνη, ήταν συγκεντρωμένες στο ιστορικό κέντρο. Ο συγκεντρωτισμός ήταν τότε απόλυτος. Επίσης, η Θεσσαλονίκη τότε ακόμη με τους τριγύρω συνοικισμούς αποτελούσαν ένα δήμο και δεν είχε διαιρεθεί σε πολλούς άλλους, όπως συνέβη αργότερα.

Όμως, ακόμη και σήμερα, παρά την αποκέντρωση και το γεγονός ότι κάθε όμορος δήμος έχει την «ταυτότητα» την αυτοτέλεια και την αυτονομία του, από κάθε άποψη, οι κάτοικοι του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης έχουν πολλούς και σοβαρούς λόγους να προσέλθουν στο ιστορικό κέντρο, είτε γιατί εκεί εργάζονται είτε γιατί εκεί λειτουργεί η παραδοσιακή εμπορική αγορά όπως και αυτή των τροφίμων.

Ένας ακόμη ουσιαστικός λόγος ήταν, ότι στο κέντρο της πόλης λειτουργούσαν τα καταστήματα των τραπεζών της εποχής — Τράπεζα της Ελλάδος, Εθνική Τράπεζα, Εμπορική Τράπεζα, Ιονι-

Το φημισμένο εδωδιμοπωλείο Αδελφών Τζαλαβρά στην οδό Τσιμισκή.

κή-Λαϊκή και λίγο αργότερα της American Express Bank και της Bank of America. Αυτές ήταν οι τράπεζες, χωρίς υποκαταστήματα ή άλλες υπηρεσίες συναλλαγής με το κοινό.

Στο ιστορικό κέντρο, εξάλλου, πραγματοποιούνταν, όπως και σήμερα, οι πολιτιστικές, πολιτικές, καλλιτεχνικές και άλλες εκδηλώσεις. Όμως, για τον Θεσσαλονικιό, παλιό ή νέο, η περπατησιά και μόνον στην οδό Τσιμισκή και τους άλλους καθιερωμένους δρόμους, θεωρείται κάτι σαν άτυπη υποχρέωση.

Διαγώνιος-Μέγαρο Βαλαούρη, οδός Τσιμισκή και οδός Παύλου Μελά.

Για τους λόγους αυτούς, η συρροή των κατοίκων προς το ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης, έπαιρνε μορφή γενικής κινητοποίησης. Χαρακτηριστική ήταν η εικόνα τις Κυριακές και τις αργίες, όταν οι πιο γνωστοί και καθιερωμένοι κάθεται προς το κέντρο οδικού άξονες — Βασ. Σοφίας, σήμερα Εθνικής Αμύνης, Αγίας Σοφίας, Αριστοτέλους και Βενιζέλου —, «πλημμύριζαν» από κόσμο που συνέρρεε στο κέντρο απ' όλα τα σημεία της πόλης. Τότε, τις μέρες εκείνες ιδίως το απόγευμα της Κυριακής, οι συνοικισμοί — Άνω Πόλη, Κουλέ-Καφέ, Ευαγγελίστρια, Σαράντα Εκκλησίες, Δόξα, Αγ. Φωτεινή, Διοικητήριο, Τσινάρι, Νεάπολη, Άνω και Κάτω Τούμπα, Καλαμαριά, Επτάλοφος, Μενεμένη και άλλοι —, παρουσίαζαν εικόνα «ερημιάς» και «εγκατάλειψης», μια και μόνον κάποιοι υπέργυροι έμεναν πίσω, σαν να ήταν οι φύλακές τους.

Σημεία αναφοράς και συνάντησης

Η μαζική «κάθοδος» των κατοίκων στο ιστορικό κέντρο, εξηγείται ακόμη γιατί τα παραδοσιακά σημεία αναφοράς και συνάντησης για τους Θεσσαλονικείς βρίσκονταν εκεί.

Εδώ λειτουργούσαν τα πιο γνωστά ζαχαροπλαστεία, καφενεία, οι κινηματογράφοι πρώτης προβολής και γιατί στο ιστορικό κέντρο γινόταν η παραδοσιακή βόλτα, των κατοίκων, ανεξάρτητα από την περιοχή που έμειναν.

Η Πλατεία Αριστοτέλους

Ο πιο δημοφιλής τόπος αναφοράς και συνάντησης, για μικρούς και μεγάλους ήταν πάντοτε η Πλατεία Αριστοτέλους. Είναι κυριολεκτικά ο «ομφαλός» της Θεσσαλονίκης, το «κέντρο» του ιστορικού κέντρου, είναι παραδοσιακά, ο ιστορικός χώρος, για πολιτικές συγκεντρώσεις. Από κάποιο μπαλκόνι των επιβλητικών και καλαίσθητων οικοδομών, οι πολιτικοί αρχηγοί απευθύνονταν σε κομματικούς οπαδούς και φίλους, αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο. Αυτό συνέβαινε, όταν οι θερινοί κινηματογράφοι της Πλατείας είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο τους και είχαν ήδη δώσει τη θέση τους στις επιβλητικές οικοδομές. Παλιότερα, μια ξύλινη εξέδρα ήταν αρκετή, για να εκφωνήσουν οι πολιτικοί αρχηγοί το λόγο τους.

Στην Πλατεία Αριστοτέλους ακόμη, πραγματοποιεί παραδοσιακά τις μεγάλες εκδηλώσεις του ο Δήμος Θεσσαλονίκης, ενώ στον ίδιο χώρο τελούνται και καλλιτεχνικές, γιορταστικές, επετειακές και άλλες δραστηριότητες.

Στην καθιέρωση της Πλατείας Αριστοτέλους ως του πιο σημαντικού σημείου αναφοράς και συνάντησης για τους Θεσσαλονικείς, συνέβαλαν και οι πέντε θερινοί κινηματογράφοι που λειτουργούσαν τριγύρω, το ελληνικό «Μπρόντγουεη» όπως πολύ εύστοχα την χαρακτήρισαν οι Θεσσαλονικείς κινηματογραφιστές.

Η Λεωφόρος Νίκης

Σημαντικό σημείο αναφοράς και συνάντησης για τους Θεσσαλονικείς, ήταν η παραλιακή Λεωφόρος Νίκης, η Παλιά Παραλία, όπως χαρακτηριστικά την λένε οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης και όπως επικράτησε να λέγεται, με επίκεντρο το Λευκό Πύργο.

Στην Παλιά Παραλία, οι Θεσσαλονικείς έκαναν την παραδοσιακή «βόλτα», μια κοινωνική συνήθεια με έντονο μεσογειακό χαρακτήρα, μια και συνδέεται με το ήπιο κλίμα, τη μεγάλη ηλιοφάνεια και την περιορισμένη διάρκεια του χειμώνα στην περιοχή της Μεσογείου. Η «βόλτα» στην Παλιά Παραλία «κορυφωνόταν» στο Λευκό Πύργο και μετατρέποταν σε λαϊκό πανηγύρι με ένα σωρό μικροπωλητές να πωλούν τηνπραμάτειά τους. Για πολλούς, απαραίτητο συνοδευτικό στην βόλτα ήταν και το σακουλάκι με τα

Όταν το τραμ περνούσε από τη Λεωφόρο Νίκης και ο Λευκός Πύργος είχε το «τείχος» του.

σπόρια, πιο γνωστά σαν πασατέμπος, αλλά και τα ηλιόσπορα, λαϊκώς γνωστά ως ... μπατιρόσπορα.

Η «βόλτα» το χειμώνα περιοριζόταν στην οδό Τσιμισκή με χαρακτηριστικό γνώρισμα ό,τι οι περιπατητές χρησιμοποιούσαν μόνο το ένα πεζοδρόμιο. Οι δύο αυτοί δρόμοι «μονοπωλούσαν» την παραδοσιακή βόλτα των Θεσσαλονικέων.

Η Λεωφόρος Νίκης την εποχή που γίνονταν οι παρελάσεις.

Η οδός Τσιμισκή

Ο πιο φημισμένος εμπορικός δρόμος στη Θεσσαλονίκη, με πα-
νελλήνια αλλά και διεθνή φήμη, είναι η οδός Τσιμισκή.

Πολυκαταστήματα, διεθνείς φίρμες, επώνυμα καταστήματα,
εντυπωσιακές προθήκες με πλούτο ειδών και προϊόντων, συνθέ-
τουν μια μοναδική «πιάτσα» μόδας, λάμπης και γοητείας. Ένας
«παράδεισος» για τη γυναίκα, τον άνδρα και το παιδί.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια έχουν αναδειχθεί και άλλοι
σπουδαίοι εμπορικοί δρόμοι με επώνυμες φίρμες και καλαίσθητα
καταστήματα — Προξένου Κορομηλά, Μητροπολίτου Ιωσήφ, Μη-
τροπόλεως, Καρόλου Ντήλ, Παλαιών Πατρών Γερμανού, Παύλου
Μελά και άλλοι, ενώ σημαντικός εμπορικός δρόμος ήταν από πα-
λιότερα και η οδός Αγίας Σοφίας, με τους παράπλευρους δρόμους.

Η οδός Τσιμισκή με το τραμ.

Μια ακόμη άποψη της οδού Τσιμισκή στη Διαγώνιο.

Όμως, η οδός Τσιμισκή, παλιότερα Μεγάλου Αλεξάνδρου δεν παρουσίαζε πάντοτε την ίδια λαμπερή εικόνα της μόδας και της γοητείας. Ήταν κυρίως, ο μεγάλος κεντρικός δρόμος που «φιλοξενούσε» ένα σωρό επαγγελματικές δραστηριότητες, ένας δρόμος γενικού εμπορίου, τυπικός σε κάθε πόλη. Ήταν εντυπωσιακή η διαφορετικότητα των καταστημάτων την εποχή εκείνη στην οδό Τσιμισκή. Είχε απ' όλα, μέχρι και ... ξυλαποθήκες, όπως εκείνη του Σάκη Κυριακού κοντά στο κατάστημα DIL, ακόμη και μαρμαρογλυφεία. Είχε ακόμη, παντοπωλεία, καφενεία, κουρεία, πρακτορεία λαχείων, εστιατόρια και ταβέρνες.

Η οδός Τσιμισκή παραδοσιακά ήταν «πιάτσα» για καταστήματα ειδών εξηλεκτρισμού — Νέστωρ Τέλλογλου, Γουναρίδης-Μαρίδης, Ζάννας-Μαυροκορδάτος, Πρώτσιος, Νικολαΐδης, Σταυρίδης-Λαΐτμερ, Κάστρο, Ράμογλου, Φελέκης, Ράδιο-Κοσμίδης, Βεζύρης, Βερεc-Κυριακόπουλος και άλλα — όπως και για καταστήματα γουναρικών-δερματίνων ειδών — Σαμαράς, Αφοί Πασχάλη, Κοσμάς, Χατζηγιάννου — και υποδημάτων — Αφοί Σίμα, Καρακαδάς, Παπαδάκης, Καμπουρίδης, Παράσχου, Συντέλλης, Scandale.

Όσο κι αν αυτό μπορεί να ξενίζει, η οδός Τσιμισκή ήταν ακόμη πιάτσα για αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, ελαστικών, τρακτέρ και μηχανημάτων.